

BIBLIOTECA DE DREPT PENAL
ȘI DREPT PROCESUAL PENAL

SISTEMUL SANȚIONATOR APLICABIL PERSOANELOR JURIDICE

GEORGE-ALEXANDRU LAZĂR

Universul Juridic

București

-2021-

Cuvânt-înainte

Dincolo de subiectul extrem de interesant, proporționalitatea restrângerii exercițiului drepturilor cu scopul urmărit prin aplicarea unei măsuri preventive, respectiv prin stabilirea unei pedepse, monografia de față reprezintă un instrument util pentru studiul unor instituții fundamentale, măsurile preventive și pedepsele incidente în cazul persoanei juridice.

Ideea principală, evaluarea respectării unui deziderat constituțional, atât în legislație, cât și în jurisprudență, face ca lucrarea să se adreseze celor care doresc să exploreze posibilitatea invocării unei excepții de neconstituționalitate oferind argumente judicios motivate, dar și celor care iau în considerare examinarea jurisprudenței sau a dreptului comparat în scopuri didactice ori pentru a cunoaște orientările instanțelor de judecată.

Cartea examinează, totodată, respectarea prezumției de nevinovăție și nevoia de a asigura o bună desfășurare a procesului penal prin măsurile dispuse asupra persoanei juridice în faza de urmărire penală, analizând această chestiune în paralel cu eficacitatea individualizării pedepselor ori a sancțiunilor contravenționale.

Un alt punct important al lucrării, alături de analiza teoretică a măsurilor preventive și a pedepselor, este reprezentat de studiul aproape exhaustiv al jurisprudenței decurgând din procesele penale privind persoana juridică. Hotărârile judecătorești pronunțate în materie penală au fost analizate pentru a fi sistematizată ponderea criteriilor de individualizare aplicate de instanțe în alegerea pedepsei.

Cartea studiază situația prezentă în legislație și practica judiciară pentru a identifica soluții de eventuale modificări legislative din perspectiva evoluției dreptului european și a soluționării problemelor decurgând din cooperarea în materie penală.

Abordarea unor chestiuni diverse (pedepse, măsuri preventive, sancțiuni contravenționale vizând persoanele juridice), soluțiile oferite în lucrare în studiul conținutului actual al instituțiilor de drept, precum și propunerile de modificare legislativă recomandă lucrarea studenților și practicienilor dreptului.

Prof. univ. dr. Lavinia Valeria Lefterache

PARTEA ÎNTÂI

(ANTE)SANȚIONAREA PERSOANEI JURIDICE

Prima componentă a sistemului sancționator asupra căreia ne vom apleca atenția privește măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice. Aceasta este și cea mai controversată, deoarece în cazul celorlalte categorii de subiecți ai răspunderii penale, respectiv persoanele fizice majore și minore, sistemul sancționator se limitează la pedepse propriu-zise și măsuri de siguranță. În mod tradițional, măsurile preventive sunt strâns legate doar de buna desfășurare a procesului penal¹, iar nu de sancționare.

Apropierea măsurilor preventive de sancțiuni este, de altfel, prohibită, cel puțin în cazul persoanei fizice, unde echivalează cu înfrângerea prezumției de nevinovăție. În aceste condiții, calificarea măsurilor preventive ca parte a sistemului sancționator aplicabil persoanelor juridice nu ar trebui să fie posibilă. De aceea, normalitatea juridică pe care o susținem este revizuirea sistemului măsurilor preventive pentru ca acestea să fie destinate doar bunei desfășurări a procesului penal, fără a pătrunde pe tărâm sancționator.

Măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice, după conținutul lor, sunt menite să prezeve personalitatea juridică și să protejeze patrimoniul inculpatului, pentru ca la finalul procesului penal să poată fi aplicată o pedeapsă. Vom analiza dacă efectul practic nu este însă invers: prin aplicarea unor interdicții disproporționate, persoana juridică este împiedicată să producă profit, urmând ca, la finalul procedurii penale, aplicarea pedepselor să confirme soarta unui faliment previzibil.

¹ A se vedea și: I. Neagu, M. Damaschin, *op. cit.*, p. 595; M. Udrioiu, *Procedură penală. Partea generală*, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2017, p. 548.

Capitolul I

Măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice primate în general

Ca regulă, sancționarea inculpatului și măsurile preventive sunt sintagme antitetice. Cum regimul juridic al măsurilor preventive aplicabile persoanelor juridice nu mai este, în dreptul nostru, unul strict preventiv, le-am plasat la periferia sistemului sancționator. De aceea, prima parte a prezentei teze este intitulată nu după natura juridică sau după rolul măsurilor preventive, ci după efectul concret pe care acestea îl pot produce în dreptul penal român: o severă sancționare economică a persoanei juridice, care poate transforma etapa judecătorească a procesului penal într-o formalitate fără finalitate. Sau, pe scurt, antesancționarea persoanei juridice.

Partea I a acestei lucrări își propune să analizeze atât condițiile generale pentru aplicarea măsurilor preventive față de persoana juridică, precum și reglementarea în sine a fiecărei măsuri preventive, regimul juridic al cauțiunii, sancțiunea nerespectării măsurilor preventive, aspectele procesuale privind punerea lor în aplicare și o analiză de drept comparat. În același timp, ne vom referi la unele dificultăți practice care au suscitat interes doctrinar, precum posibilitatea pentru instanța de judecată care dispune asupra măsurii preventive de a verifica, în această procedură, îndeplinirea condițiilor generale pentru tragerea la răspundere penală a persoanelor juridice. Partea finală va cuprinde o secțiune *de lege ferenda* și a concluziilor privind modalitatea în care reglementarea măsurilor preventive în dreptul penal român răspunde exigențelor unui sistem sancționator modern.

Secțiunea I. Aspecte introductive

În această secțiune vom trata (§1) *cadrul legal*, (§2) *noțiunea și (§3) scopul măsurilor preventive*, elemente comune și general aplicabile cu

importanță nu doar în corecta delimitare a conceptelor teoretice, dar și în practica instanțelor judecătorești.

Ș1. Cadrul legal

Odată cu introducerea răspunderii penale a persoanei juridice, a fost necesară și adoptarea unor norme de procedură pentru realizarea acțiunii penale. Acestea sunt cuprinse în actuala reglementare în Titlul IV al Codului de procedură penală, intitulat „Proceduri speciale”, Capitolul II – „Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice”. Capitolul reglementează aspecte precum reprezentarea persoanei juridice în procesul penal, modalitatea de citare, măsurile preventive și măsurile asigurătorii ce pot fi luate față de persoanele juridice, procedura de informare și executarea pedepselor complementare.

Soluția de sistematizare a procedurii ca fiind una „specială” a fost criticată în literatura de specialitate, arătându-se că, în realitate, procedura nu poate fi decât una generală, răspunderea penală a persoanei juridice fiind generală și universală, iar nu supusă vreunui principiu al specialității¹. În același mod, existența unor specificități putea fi acoperită prin dispoziții legale derogatorii în cazul fiecărei instituții de drept procesual, fără a fi necesară crearea unei întregi proceduri speciale pentru un subiect de drept care are aptitudinea de a răspunde pentru orice infracțiune².

Reglementarea cuprinsă în Codul de procedură penală din 2014 nu inovează în raport de dispozițiile procedurale anterioare, care prevedeau cinci măsuri preventive în art. 479⁵ C.pr.pen. din 1969, respectiv: suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice; suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice; interzicerea unor operațiuni patrimoniale specifice, susceptibile de a antrena diminuarea semnificativă a activului patrimonial sau insolvența persoanei juridice; interzicerea de a încheia anumite acte juridice, stabilite de organul judiciar; interzicerea de a desfășura activități de natura celor în exercițiul sau cu ocazia cărora a fost comisă infracțiunea³.

¹ Gh. Mateuț, *op. cit.*, p. 695. Autorul citat mai arată că reglementarea ca procedură specială urmărește modelul francez și pe cel belgian în materie.

² *Ibidem*.

³ A. Crișu, *Drept procesual penal*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 643; A. Jurma, *Persoana juridică – subiect al răspunderii penale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010,